

існують домінуючі (центральні) і периферійні елементи. Натомість в реальній електоральній поведінці ці елементи мотивації поєднуються в різних пропорціях [1, с. 7].

Ю. Левада констатує, що найбільш обдуманим вважають свій електоральний вибір ті, хто зробили його ще до початку виборчої кампанії. Виборці, що роблять свій вибір в останні дні, частіше пояснюють його емоційними мотивами.

На увагу заслуговує експектаційна теорія електоральної поведінки С. Баранова. В її рамках політичний вибір особистості пояснюється структурою психологічних очікувань громадян і мотивами, що поділяються на довготривалі (стратегічні), середньострокові (від 2 – 3 до 20 – 30 років) та короткочасні [4, с. 42]. Залежно від ситуації, кожний із цих мотивів може відіграти вирішальну роль у процесі голосування.

Д. Позняк досліджуючи соціально-психологічні механізми свідомості виборців особливо увагу звертає на такі мотиви як політична ідентифікація, приєднання до більшості. Також дослідник вважає психологічні механізми спрямовані на відтворення виборцями суб'єктивного образу „ідеального майбутнього”, здатними підвищити електоральну активність громадян. Серед таких мотивів слід відзначити політичний оптимізм, віру, почуття громадянського обов'язку тощо [3, с. 33].

Отже, дослідники аналізуючи мотивацію електорального вибору, виділяють внутрішні і зовнішні мотиватори дії. В цьому контексті слід зазначити, що внутрішні мотиватори, що спонукають як до участі в голосуванні, так і до вибору певного конкретного кандидата, можуть слугувати індикаторами розвитку електоральної культури.

Список використаної літератури:

1. Артемов Г. Мотивация электорального выбора [Електронний ресурс] / Г. Артемов // Политический анализ. Доклады Центра эмпирических политических исследований СПбГУ / под ред. Г. П. Артемова. – СПб. : Из-во С.-Петербургского университета, 2000. – Вып. 1. – С. 5–26. – Режим доступа : <http://politanalysis.%20narod.ru/artjomov1.html>
2. Ильин Е. Мотивация и мотивы / Е. Ильин. – СПб. : Питер, 2000. – 512 с.
3. Позняк Д. Рефлексивні механізми свідомості виборців / Дмитро Позняк // Соціальна психологія. – 2004. – № 3 (5). – С. 22–38.
4. Позняк Д. Соціально-психологічні механізми політичної свідомості виборців / Дмитро Позняк // Соціальна психологія. – 2004. – № 1 (3). – С. 31–45.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТОЛОГІЧНОГО ЗМІСТУ ТЕОРІЇ ПОСТМОДЕРНУ

Ігор Вдовичин

*доктор політичних наук, професор
Львівський торговельно-економічний університет*

Людська природа є соціокультурною змінною, тобто існує перш за все у сенсі людської перетворюючої діяльності, що визначає кордони і можливості людських соціокультурних утворень. Соціальний порядок у своїх емпіричних проявах не є біологічно даним і не походить від людського природного середовища, його риси є водночас чинником і наслідком соціального порядку.

У той же час, частина представників постмодернізму ставить під сумнів уявлення про референцію, про буття як присутність. стверджуючи що сучасність характеризується захватом відмінностей між реальністю і її представленням, залишаються лише одні «симулякри», які не володіють жодними референтами, мають відношення лише до власної уявленої реальності. Такий підхід є радикальним відступом від традиції політичної думки. Н. Мак'явеллі зокрема, навпаки, суб'єктивізує політико-правові відносини. Він вивільняє індивіда і грубо його кидає в потік історії. Дилеми стоять перед ним жорсткі: загинути самому, погубити інших, раціоналізувати оточуючий політичний хаос неморальними діями. Особистість таким чином змушена вступати в прямий розрахунок із зовнішнім світом без посередництва будь-яких анонімних і всезагальних інстанцій [1, с.241]. У той час як постмодерний підхід вважає що через призму означень він знімає проблему об'єктивності, метода, істини, девальвує наукове знання. Постмодернізм прагне знайти за усіма культурними феноменами дискурс влади, усе проникна здатність якої дозволяє їй «не допускати», «координувати», «переривати» будь-які соціальні структури і встановлення.

Поступовий розвиток постмодернізму передбачав розширення сфери власного застосування та аналізу. Виникнувши як поняття, що характеризує рефлексію, здебільшого, у царині культури, розвиток цього напрямку охопив основні сфери людського існування та самовияву, як-от політика. Якщо постструктуралізм був досить вузькою літературною практикою, то вже постмодернізм задекларовано як більш широкий підхід до пояснення дійсності.

Постмодернізм демонструє свою інтерпретацію політичних практик наступним чином:

- критику класичної логоцентристської наукової позиції, імпліцитної розумінню «наявності», через категорії лінійного детермінізму;
- пошук нових трактувань свободи – маргінальних, розташованих за межами структури, де немає тотального контролю з боку влади;
- текстологічний характер реальності як аксіоматична установка заради подолання авторитету суб'єкта, будь-яких можливостей центрування та перспектив «*cogito*» [5, с.113].

Для оцінки сенсу постмодерної думки доречно звернутись до Ф. Ніцше, з його ідеєю «прагнення до влади». «Незалежність – талан небагатьох, привілей сильних. А хто, нехай із найповнішим правом, однак не маючи реальної потреби, домагається незалежності, той доводить, що він, мабуть, не тільки сильний, а й сміливий до непогамовності. Він подається в лабіринт, він тисячократно помножує небезпеки, що їх і так готує нам життя, і не найменша з них та, котру ніхто не бачить навіч: де саме він заблукає, стане самотнім і де його розшматує якийсь печерний Мінотавр сумління»[4, с. 34].

Тобто навіть Ніцше пропонує більш конструктивне розуміння політичних відносин. Він наголошує, що прагнення до влади має не тільки кількісний, але і якісний вимір. Він вважає, що в людині поєднуються матерія, глина, бруд, божевілля, хаос, а з іншого боку – творчість, творення, твердість, споглядальне божество. Перші якості притаманні простим людям, другі – шляхетним аристократам. Прагнення до влади в обраних є творчим, у трудящих – руйнівним. На його думку будь-яке суспільство є лише підмостками, завдяки яким аристократія піднімається нагору до вищих завдань, до необмеженого панування. Єдиним мірилом людської цінності визнається прагнення до влади. Тому головними атрибутами людини є її могутність, незаперечне право наказувати, панувати над усім і всіма. Можна відкинути такий підхід, та він пропонує певні координати.

У той час як постмодернізм поєднує різноманітні концепти, спільним для яких є підхід до осмислення дійсності, що не передбачає матричного центрування, а навпаки – програмує ідейний релятивізм.

Зокрема Ж. Бодрійяр наголошуючи, не безпідставно, що сучасні гуманістичні гасла є своєрідним прикриттям для заперечення спроможності індивіда приймати рішення і нести за них відповідальність, по суті зводячи людину до стану тварини. «Толерантність, котрою він (індивід – І.В.) користується, належить до того ж самого порядку, що й терпимість до тварин, про яку ми вже говорили, – це операція, за допомогою котрої соціальний лад закликає і контролює свої нав'язливі манії» [3, с. 281]. Та французький мислитель відкидає саму можливість творення суспільства базованому на певних принципах (навіть соціальної ієрархії і кастовості),

Ж. Бодрійяр переконує що зникає реальна спроможність владних інститутів контролювати функціонування суспільства, його соціальну природу. Зокрема, як приклад, він наводить відношення до освіти: «Влада (або те, що займає її місце) вже не вірить в Університет. Насправді вона знає, що він – це лише зона розміщення та нагляду за цілою віковою категорією, тож їй немає діла до відбору – свою еліту вона відшукає в іншому місці або ж по-іншому. Дипломи нічого не варті : то чому вона мала б відмовлятися видавати їх, втім, вона готова видавати їх усім, тоді для чого ця провокаційна політика, якщо не для того , щоб конкретно спрямувати енергію на досягнення фіктивної мети (відбір, робота, дипломи тощо), на мертве референційне, що загниває?» [2, с. 213] Провідною ідеєю для постмодерну є переконаність у симулятивній природі усіх формальних демократичних процедур: виборів, референдумів, самого процесу голосування, через відсутність у них спроможності сутнісно змінювати характер політико-правових відносин. Як індивід так і маса втратили суб'єктність.

Політичні відносини перетворююся у своєрідний спектакль, розіграний в умовах повсякденного життя перед спраглим до видовищ громадянином, – передвиборче дійство та телеігри – це в свідомості людей упродовж тривалого відрізка часу одне й те ж. «Руйнується й правосуддя: повсюдно позбавлений відповідальності індивід щоразу лише виступає приводом для функціонування бюрократичних структур і вважає, що його повинен судити не суд, а ціле суспільство» [3, с. 279].

Окремо слід окреслити *питання історизму*, розгляд історичного кризь призму дискретності, тому замість поступальної еволюції розглядають радше системну хаотичність, непрогнозованість і часто випадковість такого розвитку.

Текстологічний характер пояснення політичної дійсності полягає в тому, що метафора тексту, як висхідна умова схоплення людського буття, перетворює політичне в глобальний інтертекст із численними посиланнями на інші сфери людського буття та осмислення людини в нерозривності з такими текстологічними практиками, що фактично унеможливує її автономний розгляд, а екстраполює дослідницьку увагу на комплекс чинників, що переплітаються між собою (від ціннісних пріоритетів до характеру політичного режиму) [5, с.114].

Отже, під *постмодернізмом* варто розглядати специфіку світоглядного, аксіологічно-гносеологічного охоплення світу, що ґрунтується на таких принципах, як неодетермінізм, поетичність мислення, плюралізм, текстологізм у означенні дійсності.

Для об'єктивного аналізу такого складного інтелектуального концепту як теорія постмодернізму у прикладанні до політологічних проблем слід враховувати незаперечну різноманітність дослідницьких підходів постмодерного статусу, яким непритаманна наявність методологічної однорідності та схожості. Це радше спільна дослідницька стратегія, яка передбачає різноманітність у тактичних підходах до пояснення багатьох феноменів та явищ, зокрема питань політичної теорії, політичної історії, функціонування сучасних політичних інститутів та процесів.

Власного вирішення проблем постмодернізм не те що не пропонує, але радше схиляється до думки що воно неможливе, окрім як шляхом руйнування існуючих політико-правових, соціально-економічних, духовно-культурних практик. І чи не найбільш ефективним на цьому шляху йому видається насильницьких інструментарій. Не можна говорити про цілісність і виразність постмодернізму в політичній теорії – це своєрідний еклектичний інтелектуальний сумнів, свідчення цивілізаційного виклику, яке постає перед людською цивілізацією. Викликають застереження постмодерного теоретизування стосовно прав людини, її становища в сучасному суспільстві через відкидання табу, відповідно – і насильство не є обмежене у будь-якій формі.

Список використаної літератури:

1. Баткин Л.М. Итальянское Возрождение в поисках индивидуальной личности / Л.М. Баткин. – М.: Наука, 1989. – 272 с.
2. Бодріяр Жан. Симулякри і симуляції / пер. з фр. В. Ховхун / Жан Бодріяр. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 230 с.
3. Бодріяр Жан. Символічний обмін і смерть / Переклад з французької Леоніда Кононовича / Жан Бодріяр. – Львів: Кальварія, 2004. – 376 с.
4. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі / Пер. з нім. А. Онишко / Ф. Ніцше. – Львів: Літопис, 2002. – 320 с.
5. Політична думка ХХ-початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. Ред. Н.М. Хоми; [Т.В. Андрущенко, О.В. Бабкіна, В.П. Горбатенко та ін.]. – Львів: «Новий Світ-2000», 2016. – Т. 1. – 516 с.

ПОЛІТИЗАЦІЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Андрій Гарбадин

кандидат політичних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка

Наш час. Саудівська Аравія стала першою країною, яка надала підданство роботі. І знову ж таки цілком прогнозоване та логічне обурення викликала ця новина. Передусім у жінок – робот Софія не була одягнена у хіджаб та була присутня на заході без чоловіка-опікуна. Таких прав не мають «живі» жінки у цій країні.

Що основне у цій історії? Страх перед невідомістю, страх перед штучним інтелектом, властивий людській природі. Від конспірологічних відхилень до цілком логічних, первинно етичних, а вже потім політичних питань. Які, зокрема, постають у контексті останньої історії.

Загалом, звужуючи проблематику штучного інтелекту до політичного підтексту, ми зіткнемося із трьома найпоширенішими запитаннями.

По-перше, чи можемо ми використовувати штучний інтелект замість чиновників, оптимізувати з його допомогою державну структуру загалом? Відповідь очевидна – безумовно можемо. І вже використовуємо. Навіть в Україні. Електронне декларування, системи типу прозого – це те, що вже є реальністю. Неминучим можна вважати і подальше посилення дискусій щодо впровадження елементів електронної демократії. І всі ці елементи